

Sygn. akt I UK 77/14

POSTANOWIENIE

Dnia 12 sierpnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania T. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
z udziałem zainteresowanych: G. Spółki Akcyjnej w T. i M. Spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w K.,
o podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy o pracę nakładczą,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 sierpnia 2014 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 17 września 2013 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 17 września 2013 r. oddalił apelację skarżącego T. S. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 30 sierpnia 2012 r., który oddalił jego odwołanie od decyzji pozwanego z 28 stycznia 2010 r., stwierdzającej, iż od 1 listopada 2005 r. do 31 października 2007 r. nie podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą zawartej ze Spółką z o.o. M. w K.. Sąd w konkluzji rozstrzygnięcia stwierdził, że zawarcie umowy nazwanej umową o pracę nakładczą, w istocie stanowiło obejście prawa, albowiem miało służyć wyłącznie wyeliminowaniu obowiązku składowego towarzyszącego prowadzeniu działalności gospodarczej.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polegające na ocenie: - czy otrzymywane w oparciu o umowę o pracę nakładczą rzeczywiste wynagrodzenie jest elementem przedmiotowo istotnym tego stosunku prawnego determinującym ocenę ważności umowy o pracę nakładczą; - czy ten sam stosunek prawny w tym samym stanie faktycznym może realizować zarówno znamiona z art. 58 § 1 k.p.c. oraz art. 83 § 1 k.c. W uzasadnieniu wniosku podano, że „dotychczasowa linia orzecznicza Sądu Okręgowego i Sądu Apelacyjnego w [...] w stosunku do oceny ważności umowy o pracę nakładczą opierała się na analizie wysokości otrzymywanego wynagrodzenia. Tymczasem ważność umowy powinna być oceniana przez elementy przedmiotowo istotne tego stosunku prawnego a nie zakres i sposób realizacji przez strony postanowień umowy. Konsekwencją powyższego jest przyjmowanie jako jedynego wyznacznika decydującego o ważności umowy otrzymywanego wynagrodzenia z pominięciem pozostałych elementów a w szczególności tych stanowiących *essentialia negoti* umowy.

Drugim elementem uzasadniającym przyjęcie skargi do rozpoznania jest intuicyjne stosowanie przez Sąd instytucji określonych w art. 58 § 1 k.c. i 83 § 1 k.c. Ten sam stan faktyczny, ustalony w ramach postępowania przez Sądem I instancji, stanowiący w ocenie tego Sądu działania pozorne regulowane w art. 83 § 1 k.c. przekształca się na etapie postępowania apelacyjnego w działania podjęte w celu obejścia przepisów prawa. Subsumcja tego samego stanu faktycznego do norm prawnych regulujących instytucje prawne, które nie występują jednocześnie nie może być prawidłowa. Szczególnie, że Sąd nie dokonuje analizy powyższych instytucji prawnych pod kątem przesłanek.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych dotyczące oceny ważności umowy o pracę nakładczą w związku z wyborem tytułu do ubezpieczenia społecznego w konkurencji z tytułem do ubezpieczenia społecznego jakim jest prowadzona działalność gospodarcza jest zmienne w zakresie wykładni i stosowania przepisów prawa i względnie stałe w zakresie sentencji. Początkowo Sądy przyjmowały nieważność umowy o pracę nakładczą na podstawie art. 58 k.c. ze względu na sprzeczność jej treści z prawem. Następnie odstąpiono od wyżej opisanego błędnego stosowania prawa a

nieważność umowy o pracę nakładczą rozpoczęto stwierdzać w następstwie także błędnego uznania pozorności zobowiązania. Przy czy pozorność zobowiązania wywodzono z zamiaru stron umowy uzyskania tytułu do ubezpieczenia społecznego bardziej korzystnego od tytułu stanowiącego prowadzoną działalność gospodarczą. Zaznaczyć należy, że zamiar następnie Sądy przyjmowały na podstawie nieuprawionych domniemań faktycznych, które odnoszono do oceny znacznej ilości umów zawieranych przez nakładcę tego samego rodzaju. Domniemanie pozorności po stronie nakładcy bez dowodu było przyjmowane jako pozorność pracownika. W praktyce powyższe sprowadzało się do orzekania na zasadzie słuszności przy założeniu złej wiary ubezpieczonego.

Przedmiotowy wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] przyjmuje synonimiczne znaczenie pojęć takich jak pozorność umowy o pracę nakładczą, nieważności umowy o pracę nakładczą czy pojęcia obejścia prawa względnie pojęcia te wykląda intuicyjnie i uzależnia jej od elementów nieistotnych przedmiotowo dla stosunku pracy nakładczej i w płaszczyźnie wyłącznie ubezpieczeń społecznych. Tymczasem skutek nieważności powinien zostać ustalony poprzez indywidualne badanie przyczyn wadliwości czynności prawnej w tym przypadku umowy o pracę nakładczą.

Okoliczności powyższe uzasadniają przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (wyżej *in extenso* z uzasadnieniem) nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu. Sformułowane kwestie nie składają się na istotne zagadnienie prawne, które ma na uwadze przepis art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przede wszystkim Sąd Najwyższy rozpoznał już wiele podobnych sprawy, w tym z udziałem tych samych zainteresowanych. Ujawnia się w nich negatywna ocena zawierania umów o pracę nakładczą przez prowadzących jednocześnie działalność gospodarczą, tak aby ubezpieczony płacił składki tylko z tytułu umowy o pracę nakładczą. Organ rentowy kwestionował takie umowy i prawidłowość jego decyzji potwierdzały orzeczenia Sądów. Na tym tle

pytanie czy otrzymywane w oparciu o umowę o pracę nakładczą rzeczywiste wynagrodzenie jest elementem przedmiotowo istotnym tego stosunku prawnego, determinującym ocenę ważności umowy o pracę nakładczą nie ma znaczenia przesądzającego, w sytuacji, gdy rozstrzyganie sporów opierano na regulacjach dotyczących pozorności umów o pracę nakładczą lub na ich niezgodności z prawem, w tym zawierania umów z zamiarem obejścia prawa. Innymi słowy samo wynagrodzenie nie było elementem decydujących, gdy znacznie w sporze mają inne okoliczności. Sformułowana kwestia nie wykracza jednak poza zwykłą wykładnię i stosowanie prawa w konkretnej sprawie. Jednak we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący nie odwołuje się do podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. i nawet hasłowo nie twierdzi, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Taka sama ocena odnosi się do drugiej kwestii – czy ten sam stosunek prawny w tym samym stanie faktycznym może realizować znamiona z art. 58 § 1 k.c. oraz 83 § 1 k.c. Jurystycznie są to odrębne podstawy nieważności czynności prawnej, niemniej pozorność w pewnym stopniu może składać się na obejście prawa, gdyż umowa z formalnego punktu widzenia (pozornie) może nie sprzeciwiać się ustawie, choć zostaje zawarta w celu obejścia prawa. Kwestia ta była już rozważana w orzecznictwie na tle podobnych spraw (por. choćby wyroki Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2013 r., I UK 10/3, LEX nr 1391149, z 5 lipca 2012 r., I UK 101/12, LEX nr 1250560, z 17 kwietnia 2009 r., I UK 314/08, OSNP 2010 nr 21-22, poz. 272 i powołane w nich dalsze orzecznictwo). Jeżeli wniosek o przyjęcie skargi miałby na uwadze podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., czyli rozbieżność w orzecznictwie sądów, to wówczas powinien wskazać we wniosku konkretne orzeczenia wydane przez określone sądy, a tego nie czyni.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji, stosownie do art. 398⁹ § 2 k.p.c.